

Vazgeçmek Gereken Politika

Fatih ÖZATAY

DÜNYA’da, Güven Sak ile birlikte COVID-19 salgınının ekonomimize olumsuz etkilerini ve bu etkileri azaltmak üzere yapılabilecekleri tartışan dört yazı yayınlandık. 23 Mart, 31 Mart, 13 Nisan ve 8 Mayıs tarihli yazılarda özenle vurguladığımız temaların başında şu geliyordu: Olağanüstü bir dönem olağanüstü önlemler gerektirir. Bu kaçınılmaz önlemleri (destekler nedeniyle bütçe açığının ve kamu borcunun artması, parasal genişleme gibi) alırken, önlemlerin yaratacağı riskleri en aza indirmeyi hedefleyen politikaların da açıklanması şarttır.

Ne tür politikalar riskleri azaltabilirdi? İki noktayı özellikle vurguladık. Parasal genişlemenin nasıl bir plan dahilinde geri çekileceğinin açıklanması ve döviz ihtiyacının karşılanacağı açıklanması. Mesela şu satırlar birinci yazımızın ‘sonuç’ bölümünden: “Elbette, bunun ekonomimize ilişkin risk algılamasını artırma tehlikesi taşıdığı bilincindeyiz. Ancak tüm dünyanın sıra dışı önlemler aldığı bir dönem yaşamaktayız. Parasal genişlemeye gitmemiz de sıra dışı bir önlem olarak anlatılmalı ve belli bir süre sonra bir plan dahilinde geri alınacağı açıklanmalıdır.”

Bu da ikinci yazımızın ‘sonuç bölümünden’: Üzerinde düşünülmesi gereken ve bu notta az önce belirttiğimiz varsayım çerçevesinde ele alınmayan bir başka nokta da yerleşiklerin yabancılara olan borçları meselesidir. Merkez Bankası verilerine göre önümüzdeki on iki ayda ödenmesi gereken dış borcumuz 172 milyar dolardır... Bu rakamlara cari işlemler açığını finanse etmek için gereken döviz miktarı dahil değildir. Kamu kesiminin borcunun Merkez Bankası’nca ödeneceğini, özel bankaların ve büyük şirketlerin kendi borçlarının bir kısmını ticari ilişkileri çerçevesinde finanse edeceklerini düşünebiliriz. Yine de ek kaynağa ihtiyaç duyulacaktır. Ancak küresel dayanışma ve işbirliği ile kaynak sorunu hafifletilebilir.” Üçüncü yazımızda risk meselesini daha derinlemesine ele aldık. O yazının üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümleri hep bu konuya odaklanıyordu ve seçenekler sunuyordu. ‘Riski azaltmak’ sorunu son yazımızda da ağırlık taşıyordu.

Temmuzun başındayız. Geldiğimiz nokta şu: Çok yüksek oranda artan bir kredi arzı var. Özellikle kamu bankalarının kredi genişlemesi dikkat çekiyor. Hem tüketici kredileri hem de kurumsal krediler hızla artıyor. Bu, kaçınılmaz olarak ara malı ve tüketim malı ithalatını tetikliyor. Üretimdeki keskin düşüşe bağlı olarak belirgin biçimde azalması beklenen ithalat beklentilere paralel biçimde azalmıyor.

Oysa hem ihracatımızda hem de turizm gelirlerimizde derin bir düşüş var. Küresel finansal krizde ekonomimizin en fazla küçüldüğü çeyrek 2009’un ilk çeyreği idi (bir yıl öncesine kıyasla %14.4 küçülme). O çeyrekte ihracatımız bir yıl öncesinin aynı çeyreğine göre %25 düşmüştü. Ortalama (net) turizm gelirimiz 554 milyon dolar düzeyindeydi. Nisan ayına geldiğimizde ise 833 milyon dolara yükselmişti. Şimdi durum şu: Nisan-Mayıs döneminde

ihracatımız bir yıl öncesinin aynı dönemine kıyasla %41 oranında azaldı. Nisandaki net turizm gelirimiz ise sadece 17 milyon dolar. Bu değerin mayıs ve haziran aylarında da benzeri bir düzeyde gerçekleşmesi bekleniyor.

Kısacası, dış borç yükümlülüklerimizin yanı sıra bir de ithalatın yeteri kadar düşmemesine bağlı olarak (hesapta olmayan) cari işlemler açığı artışı nedeniyle döviz ihtiyacımız artıyor. Güven Sak ile birlikte kaleme aldığımız yazılarda hiç aklımıza gelmeyen bir politika varsa o da çok yüksek kredi genişlemesinin özendirilmesi ve politika faizinin enflasyonun belirgin biçimde altında tutulmasıydı. Bu politika bileşimi Türkiye'nin risklerini artırıyor; vazgeçmek gerekiyor.